

PROGRAM DE FORMARE

DIVERSITATE, ECHITATE ȘI INCLUZIUNE

Formatori:

Insp. prof. Moraru Ileana Corina

Director, prof. Suditu Petruța-Raluca

Prof. înv. preșcolar Vîlcea Cătălina-Elena

CUPRINS

Modulul I Unicitate. Diversitate. Echitate

- 1.1. Eu sunt unic / p. 3
- 1.2. Ce este diversitatea? Tipuri de diversitate / p. 4
- 1.3. Diversitatea în societate și importanța acesteia / p.5
- 1.4. Provocări asociate diversității. Gestionarea diversității în societate / p. 6
- 1.5. Diversitatea în învățământul preșcolar / p. 8
- 1.6. De la discriminare la bullying / p. 10
- 1.7. Egalitate și echitate / p. 11

Modulul II Procesul de incluziune în învățământul preșcolar

- 2.1. Integrare și incluziune în învățământul preșcolar / p. 13
- 2.2. Impactul educației incluzive în învățământul preșcolar / p. 14
- 2.3. Strategii de creare a unui mediu sigur și incluziv în sala de grupă / p. 15
- 2.4. Identificarea stilurilor de învățare ale copiilor / p. 16
- 2.5. Crearea unui spațiu fizic incluziv la grădiniță / p. 21
- 2.6. Rolul învățării socio-emoționale în colectivele incluzive / p. 23
- 2.7. Terapia outdoor – un instrument de succes în dezvoltarea socio-emoțională a copiilor cu nevoi speciale / p. 24

Modulul III Tehnici de comunicare și învățare pentru copiii cu afecțiuni din sfera TSA și ADHD

- 3.1. Identificarea semnelor autismului în educația timpurie / p. 26
- 3.2. Metoda ABA (Applied Behavior Analysis - Analiza Comportamental Aplicată) / p. 27
- 3.3. Intervenții și tehnici specifice în terapia ABA / p. 28
- 3.4. Principiile teoriei comportamentale. Funcțiile comportamentale. Exemple. / p. 30
- 3.5. Modelul de contingență cu trei termeni în terapia ABA / p. 31
- 3.6. Metoda PECS (Picture Exchange Communication System) / p.32
- 3.7. Metoda Makaton / p. 35
- 3.8. Asemănări și deosebiri între metoda PECS și metoda Makaton / p. 36
- 3.9. Metoda TEACCH / p. 38

Modulul I

Unicitate. Diversitate. Echitate.

1.1. Eu sunt unic

Unicitatea indivizilor se referă la caracteristicile și trăsăturile distincte care îi diferențiază pe oameni unii de alții. Această unicitate este rezultatul unei combinații de factori biologici, psihologici, culturali și de mediu care influențează personalitatea, valorile, comportamentele și perspectivele fiecărei persoane. Iată câteva aspecte importante referitoare la unicitatea indivizilor:

1. Factori biologici

- Genetica. Fiecare individ are un set unic de gene care influențează trăsături fizice, predispoziții pentru anumite boli și chiar aspecte ale personalității.

- Biologia creierului. Structura și chimia creierului pot avea un impact semnificativ asupra modului în care o persoană gândește, simte și se comportă.

2. Experiențele personale

Istoricul de viață. Fiecare individ are o poveste de viață unică, plină de experiențe, realizări, eșecuri și lecții învățate.

Învățarea și dezvoltarea. Experiențele de educație formală și informală, influențele sociale și interacțiunile cu ceilalți contribuie la formarea perspectivei personale.

3. Cultura și mediul social

Cultura. Tradițiile, normele și valorile culturale influențează identitatea individuală. De exemplu, obiceiurile de familie, practicile religioase și valorile comunității pot avea un efect profund asupra modului în care o persoană se percepe și interacționează cu ceilalți.

Mediul social. Relațiile cu prietenii, familia și comunitatea joacă un rol crucial în formarea identității și în modul de a naviga în societate.

4. Valori și credințe

Sistemul de valori. Fiecare persoană are un set unic de valori care o ghidează în luarea deciziilor și în comportamentele sale. Aceste valori sunt adesea influențate de educație, experiențe și contextul cultural.

Credințele personale. Fie că sunt filosofice, religioase sau bazate pe experiențe proprii, credințele contribuie la modul în care indivizii își formează identitatea.

5. Creativitatea și abilitățile

Creativitate. Unii indivizi pot avea abilități artistice sau inovatoare care îi fac unici în modul în care contribuie la dezvoltarea societății.

Aptitudini și talente. Fiecare individ poate avea talente sau aptitudini speciale, fie în domeniul artelor, sportului, științelor sau altor domenii, care îi conferă o identitate distinctă.

Importanța recunoașterii unicii indivizilor:

- Acceptarea și aprecierea unicității contribuie la crearea unor comunități incluzive, în care fiecare individ se simte valorificat.

- Promovarea diversității și respectul pentru individualitate pot îmbunătăți relațiile interumane, stimulează inovația și contribuie la un climat social sănătos.

În concluzie, unicitatea indivizilor este un aspect fundamental al condiției umane, care așază fiecare persoană într-un context complex de influențe și experiențe. Recunoașterea și respectarea acestor diferențe contribuie la o societate mai echitabilă și mai armonioasă.

Precizați o abilitate, aptitudine sau talent personal care v-a făcut să vă remarcați în societate, în cariera didactică sau în cadrul familiei și / sau a cercului de prieteni.

1.2. Ce este diversitatea? Tipuri de diversitate

Diversitatea se referă la varietatea și pluralitatea de trăsături, caracteristici și perspective care există între indivizi sau grupuri. Aceasta poate include diferențe de etnie, cultură, gen, religie, vârstă, abilități fizice și mentale și multe altele.

Diversitatea poate fi clasificată în mai multe tipuri, fiecare având caracteristici și importanță distinctă. Iată câteva dintre cele mai comune tipuri de diversitate:

1. Diversitatea culturală definește varietatea culturilor și tradițiilor care există într-o comunitate sau societate. Aceasta include obiceiurile, valorile, credințele și practicile care variază de la un grup la altul.

2. Diversitatea etnică se referă la diferențele între grupurile etnice, inclusiv limbile vorbite, istoria comună și experiențele culturale. Este importantă în contextul relațiilor interumane și al identității sociale.

3. Diversitatea de gen include variatele identități și expresii de gen, incluzând bărbați, femei și persoane non-binare sau de gen fluid. Este esențială pentru promovarea egalității și a incluziunii.

4. Diversitatea de vârstă. Aceasta include persoanele din diferite grupe de vârstă, de la tineri la seniori. Fiecare grup vârstă aduce perspective și experiențe unice.

5. Diversitatea de abilitate se referă la incluziunea persoanelor cu diferite abilități fizice și mentale, inclusiv persoanele cu dizabilități. Aceasta subliniază importanța accesibilității și a oportunităților egale.

6. Diversitatea religioasă cuprinde o gamă largă de credințe religioase și spirituale, inclusiv diverse religii și tradiții spirituale. Respectul față de diferitele credințe este esențial pentru coexistența pacifică.

7. Diversitatea socială și economică include variațiile în statutul economic, educația și oportunitățile de muncă. Diversitatea socio-economică joacă un rol important în dinamica comunităților și în accesul la resurse.

Fiecare dintre aceste tipuri de diversitate contribuie la bogăția experienței umane și pune accent pe nevoia de respect, acceptare și incluziune în societate.

Atelier de lucru "Explorarea tipurilor de diversitate" – 25 min

Participanții sunt împărțiți în 4-5 grupuri. Fiecare grup extrage un bilețel care reprezintă un anumit tip de diversitate.

Cerințe:

- Participanții colaborează pentru a dezvolta idei și strategii pentru a promova tipul de diversitate în comunitatea lor sau la locul de muncă.
- Oferă exemple de acțiuni includ formarea grupurilor de resurse, organizarea de evenimente de conștientizare sau crearea de politici de diversitate.

La final, fiecare grup împărtășește cu ceilalți ideile și strategiile stabilite.

1.3. Diversitatea în societate și importanța acesteia

Diversitatea în societate se referă la prezența și interacțiunea diferitelor grupuri de oameni, care variază în funcție de caracteristici precum cultură, rasă, etnie, gen, orientare sexuală, religie, vârstă, abilități și statut socioeconomic. Această diversitate este esențială pentru bogăția și complexitatea vieții sociale și contribuie la dezvoltarea comunităților.

Importanța diversității în societate:

1. Îmbogățirea experienței culturale. Diversitatea culturală aduce în prim-plan o gamă largă de tradiții, obiceiuri și perspective, ceea ce îmbogățește viața socială și artistică.

2. Inovație și creativitate. Mediile diverse generează idei noi și soluții inovatoare, datorită combinației de perspective variate care pot aborda probleme din unghiuri diferite.

3. Creșterea toleranței și înțelegerii. Contactul cu diverse grupuri etnice, culturale și sociale ajută la construirea încrederii, a respectului și a umanității comune, reducând prejudecățile și stereotipurile.

4. Îmbunătățirea deciziilor. Deciziile luate în grupuri diverse tind să fie mai bine fundamentate și mai echilibrate, datorită gamei variate de viziuni și experiențe aduse de membrii grupului.

5. Coexistența pașnică. Promovarea diversității contribuie la reducerea conflictelor și la construirea păcii între diferite comunități, prin crearea unor medii în care toate vocile sunt ascultate și respectate.

1.4. Provocări asociate diversității. Gestionarea diversității în societate

1. Discriminarea și prejudecățile. Societățile diverse pot întâmpina dificultăți în a combate stereotipurile și discriminarea, care pot persista sub diferite forme.

2. Inegalitățile de acces. Unele grupuri pot avea dificultăți în a accesa resurse și oportunități egale, ceea ce poate accentua inegalitățile sociale.

3. Dificultăți în comunicare. Barierele de limbă sau diferențele culturale pot duce la neînțelegeri, necesitând eforturi suplimentare pentru a asigura o comunicare eficientă.

4. Fragmentarea socială. Dacă nu sunt gestionate corect, diferențele dintre grupuri pot conduce la separare și polarizare, diminuând unitatea socială.

Diversitatea în societate are potențialul de a îmbunătăți viața comunităților prin aducerea unor perspective și experiențe valoroase, dar necesită un angajament continuu față de incluziune, respect și egalitate.

Gestionarea diversității în societate este un proces esențial pentru a asigura incluziunea, respectul și colaborarea între diferitele grupuri de oameni. Aceasta implică strategii și practici care promovează acceptarea valorilor, culturilor și identităților diverse, contribuind la un mediu social mai armonios.

Strategii pentru gestionarea diversității în societate:

1. Educația și conștientizarea

- Implementarea unor programe educaționale care promovează cunoașterea diversității culturale și istorice;

- Workshop-uri și seminarii pentru a sensibiliza indivizii cu privire la stereotipuri, prejudecăți și discriminare.

2. Promovarea dialogului intercultural

- Crearea unor grupuri sau platforme de discuție în care diverse grupuri să poată împărtăși experiențele și perspectivele lor;

- Organizarea de evenimente culturale care să celebreze diversitatea și să încurajeze interacțiunea dintre diferite comunități.

3. Politici de incluziune:

- Elaborarea și aplicarea unor politici locale și naționale care să promoveze egalitatea de șanse pentru toate grupurile;

- Crearea de inițiative care să sprijine angajarea și promovarea persoanelor din grupuri subreprezentate.

4. Accesibilitatea

- Asigurarea accesului la educație, servicii și resurse pentru toată populația, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități și cele din medii defavorizate.

- Adaptarea spațiilor publice și a serviciilor pentru a fi inclusiv pentru toți cetățenii.

5. Construirea de comunități diverse

- Încurajarea dezvoltării unor comunități mixte în care indivizii din diferite grupuri să coabiteze și să interacționeze;

- Proiecte de colaborare între organizații comunitare care să sprijine diversitatea și incluziunea socială.

6. Promovarea leadership-ului divers:

- Susținerea diversității în pozițiile de conducere și în structurile decizionale, pentru a reflecta mai bine diversitatea populației;

- Formarea liderilor comunității pentru a fi conștienți și a susține diversitatea în activitățile lor.

7. Evaluarea și feedbackul:

- Implementarea unor mecanisme de evaluare pentru a monitoriza progresul în gestionarea diversității;

- Colectarea feedback-ului din partea comunităților pentru a identifica problemele și a îmbunătăți strategiile existente.

Provocări în gestionarea diversității:

- Stereotipurile și prejudecățile care pot afecta negativ relațiile interumane și pot duce la discriminare, segregare, acte de violență și bullying;

- Lipsa de resurse. Unele comunități pot avea dificultăți în a accesa resursele necesare pentru implementarea inițiativelor de diversitate;

- Conflictul între diverse grupuri. Diferențele culturale și economice pot genera tensiuni care necesită abordări sensibile și eficiente.

Gestionarea diversității în societate este un proces complex care necesită eforturi concertate din partea indivizilor, organizațiilor și autorităților. Prin promovarea acceptării și respectului, se poate crea un mediu care nu doar că valorifică diversitatea, ci și contribuie la coeziunea socială și la prosperitatea comunităților.

Care sunt provocările pe care considerați că le are România în gestionarea diferitelor tipuri de diversitate în societate și educație? - 10 min

1.5. Diversitatea în învățământul preșcolar

Diversitatea în învățământul preșcolar se referă la variațiile individuale ale copiilor în termeni de abilități, cultură, limbă, stiluri de învățare, experiențe de viață și nevoi educaționale. Recunoașterea și valorificarea acestei diversități sunt esențiale pentru a crea un mediu educațional incluziv și eficient.

Aspecte importante legate de diversitate în învățământul preșcolar:

1. Tipuri de diversitate

- Diversitate culturală. Copiii provin din diferite culturi și medii socio-economice, fiecare aducând cu sine valori, tradiții și moduri de gândire unice.

- Diversitate lingvistică. Vorbirea diferitelor limbi de către copii necesită strategii de predare care să faciliteze învățarea limbii române și a comunicării eficiente.

- Diversitate a abilităților. Acest aspect se referă la variațiile de capacitate intelectuală, abilități motorii și nevoi speciale, care pot influența modul în care copiii învață și interacționează.

2. Beneficiile diversității în colectivul de copii:

- Îmbogățirea experiențelor de învățare. Diversitatea contribuie la un mediu educațional mai dinamic și mai stimulant, unde copiii pot învăța unii de la alții și pot dezvolta empatie și respect pentru diversitate.

- Dezvoltarea abilităților sociale. Interacțiunea cu colegi din diverse medii ajută copiii să dezvolte competențe sociale esențiale, precum comunicarea, cooperarea și gestionarea conflictelor.

- Adaptabilitatea. Copiii care cresc într-un mediu diversificat învață să fie mai flexibili și să se adapteze la diferite situații, un aspect important pentru viitorul lor.

3. Strategii pentru gestionarea diversității

- Curriculum flexibil, învățarea centrată pe copil și planurile de intervenție personalizată. Adaptarea curriculumului pentru a se potrivi nevoilor și intereselor tuturor copiilor, asigurându-se că activitățile sunt accesibile și relevante, precum și respectarea nevoilor individuale ale fiecăruia.

- Metode de predare variate. Folosirea diferitelor metode de predare (vizuale, auditive, kinestezice) pentru a răspunde diversității stilurilor de învățare.

- Activități de incluziune. Crearea de activități care încurajează colaborarea și interacțiunea între copii din diverse medii, cu diferite abilități sau nevoi speciale.

4. Colaborarea cu familia

- Încurajarea părinților să participe activ în procesul educațional, aducându-și contribuțiile culturale și perspectivele unice;

- Stabilirea unor canale de comunicare deschise și oneste pentru a sprijini colaborarea între profesor și familie.

- 5. Implementarea unor strategii care să sprijine copiii cu nevoi speciale sau cu ritmuri de învățare diferite.

Diversitatea în învățământul preșcolar nu este doar o realitate, ci și o oportunitate de a construi un mediu educațional bogat și incluziv. Prin recunoașterea și celebrarea diversității, educația preșcolară poate contribui la formarea unor indivizi empatici, deschiși și pregătiți să contribuie pozitiv la societate.

Provocări pentru profesori în abordarea diversității

Abordarea diversității în clasă poate aduce numeroase beneficii, dar este și însoțită de provocări semnificative pentru profesori. Iată câteva dintre provocările cheie care pot fi întâlnite:

1. Stereotipuri și prejudecăți

Anumiți profesori pot avea dificultăți în a-și recunoaște și depăși propriile prejudecăți sau stereotipuri. Acestea pot influența modul în care interacționează cu elevii și pot afecta relațiile din sala de clasă.

2. Diversitatea nevoilor de învățare

Fiecare copil are stiluri de învățare, abilități și ritmuri diferite. Adaptarea activităților zilnice pentru a răspunde nevoilor variate ale preșcolarilor, inclusiv celor cu nevoi speciale, poate fi o provocare majoră.

3. Resurse limitate

Multe grădinițe pot avea resurse financiare, umane sau materiale insuficiente pentru a dezvolta un curriculum diversificat sau pentru a oferi suport adecvat copiilor din medii diverse sau celor cu deficiențe.

4. Colaborarea cu familiile

Implicarea părinților din diverse medii culturale poate fi dificilă, în special dacă există bariere lingvistice sau culturale. Profesorii trebuie să găsească modalități eficiente de a comunica și colabora cu familiile.

5. Formarea profesională

Mulți profesori pot să nu aibă pregătirea necesară pentru a gestiona diversitatea în clasă. Este esențial ca aceștia să participe la programe de formare care să le dezvolte competențele în domeniul educației incluzive.

6. Barierele lingvistice

În colectivele în care există preșcolari veniți din străinătate sau care prezintă tulburări de limbaj expresiv, comunicarea poate fi o provocare. Educatoarele trebuie să găsească modalități de a susține învățarea limbii române și dezvoltarea competențelor de exprimare și comunicare.

7. Stresul și epuizarea profesională

Gestionarea diversității poate fi o sursă de stres și epuizare pentru profesori, mai ales atunci când se confruntă cu provocări continue și așteptări ridicate din partea părinților și a sistemului educațional.

8. Abordarea conflictelor

Diferențele culturale, sociale sau de abilitate pot duce la neînțelegeri și conflicte între copii. Educatoarea trebuie să dezvolte abilități de mediere și să promoveze un mediu educațional care încurajează respectul și colaborarea.

9. Planificarea activităților

Desfășurarea unor activități care respectă nevoile speciale, diversitatea culturală și socială a copiilor poate fi o provocare. Este important ca materialele să fie relevante și accesibile pentru toți preșcolarii.

Pentru a aborda aceste provocări, profesorii pot beneficia de sprijin continuu, formare profesională adecvată și o colaborare strânsă cu comunitățile și familiile. Investind în dezvoltarea abilităților și resurselor necesare, se poate crea un mediu educațional mai incluziv și mai eficient pentru toți copii.

Care este cea mai mare provocare pe care ați întâlnit-o în gestionarea diversității colectivelor de preșcolari? Cum ați gestionat situația? – 15 min

1.6. De la discriminare la bullying

Discriminarea și bullying-ul în grădiniță pot fi legate, dar ele se manifestă în moduri diferite. Iată cum se poate face tranziția de la discriminare la bullying în acest context și cum se pot manifesta aceste comportamente:

Manifestarea discriminării în grădiniță:

Discriminarea poate căpăta o formă mai agresivă când devine bullying. În grădiniță, bullying-ul se poate manifesta astfel:

- Intimidare verbală. Copiii pot folosi termeni jignitori sau să facă glume pe seama colegilor, ceea ce are un impact emoțional semnificativ.

- Unii copii pot recurge la acțiuni fizice, cum ar fi împingerea sau lovirea, pentru a-și exercita puterea asupra altora, adesea alimentate de prejudecăți sau de dorința de a controla un coleg.

- Umilirea în public: Bullying-ul poate implica umilirea unui copil în fața altora, creându-se astfel un sentiment de rușine și frustrare pentru cel afectat.

- Atunci când grupuri de copii decid să nu includă un anumit coleg în activitățile lor de joacă, acest comportament poate deveni o formă de bullying, deoarece contribuie la izolarea socială.

Strategii de prevenire

Pentru a preveni trecerea de la discriminare la bullying în grădiniță, este esențială implementarea unor strategii adecvate:

- Încurajarea copiilor să învețe despre și să respecte diferențele dintre ei, prin activități interactive și povești diverse.

- Jocurile de dezvoltare a educației sociale și emoționale îi ajută pe copii să înțeleagă sentimentele celorlalți și pot contribui la diminuarea comportamentelor de discriminare și la promovarea incluziunii.

- Crearea de reguli clare în sala de grupă care să interzică discriminarea și bullying-ul

- Comunicarea cu părinții pentru a-i ajuta să recunoască și să discute comportamentele discriminatorii sau de bullying, asigurându-se că se poate crea un mediu de sprijin acasă.

Prin sensibilizarea și educarea copiilor despre importanța respectului și a acceptării, se poate contribui la prevenirea discriminării și a bullying-ului în grădiniță, creând un mediu de învățare mai sănătos și mai pozitiv.

1.7. Egalitate și echitate

Egalitatea și echitatea sunt concepte adesea folosite în discuțiile despre incluziune sau integrare, dar ele au semnificații distincte.

Egalitatea se referă la tratarea tuturor indivizilor în același mod, fără a ține cont de diferențele lor. Aceasta implică oferirea acelorași resurse, oportunități și drepturi tuturor persoanelor, subliniind ideea că toți oamenii ar trebui să fie tratați identic.

Echitatea, pe de altă parte, se concentrează pe justiție și pe adaptarea resurselor și oportunităților pentru a răspunde nevoilor specifice ale indivizilor. Echitatea recunoaște că, din cauza diferitelor circumstanțe sociale, economice sau personale, oamenii pot avea nevoie de suport diferit pentru a avea șanse egale de succes.

În contextul *incluziunii educaționale*, conceptele de echitate și egalitate au implicații semnificative în modul în care sunt abordate nevoile diferitelor grupuri de copii.

Egalitatea în educație se referă la asigurarea că toți copiii au acces la aceleași resurse și oportunități educaționale, fără a ține cont de diferitele lor nevoi speciale sau circumstanțe.

Echitatea în educație implică adaptarea resurselor, strategiilor și metodelor didactice pentru a răspunde nevoilor specifice ale copiilor, asigurându-se că toți au șanse egale de succes.

Diferențe

		Egalitate	Echitate
1	Tratarea nevoilor diversificate	Se oferă aceleași resurse tuturor copiilor, ceea ce poate duce la inechități în rezultate.	Se oferă resurse adaptate, având în vedere diversele nevoi, provocări și capacități ale copiilor.

2	Obiectivele educaționale	Se concentrează pe asigurarea accesului uniform la oportunități educaționale.	Se concentrează pe asigurarea că fiecare copil are șanse egale de succes, prin sprijin individualizat.
3	Impactul pe termen lung	Poate produce rezultate similare referitor la acces, dar nu garantează succesul, deoarece nu abordează barierele individuale.	Conduce la o îmbunătățire generală a performanței copiilor, sprijinind dezvoltarea abilităților necesare pentru a reuși în educație și dincolo de aceasta.

Într-un sistem educațional incluziv, echitatea este esențială pentru a asigura că fiecare copil, indiferent de circumstanțele personale, are șanse să reușească și să înflorească. Abordarea prin echitate joacă un rol crucial în crearea unui mediu educațional care sprijină diversitatea și asigură faptul că toți elevii sunt respectați și incluși.

Exercițiu: "Echitate, egalitate sau discriminare?" – 20 min

Se stabilesc trei zone în sala de curs. Prima zonă este marcată "Egalitate", cea de-a doua "Echitate" iar ce-a de-a treia "Discriminare". Formatorul relatează, pe rând, câteva situații iar cursanții se vor îndrepta spre una dintre cele trei zone în funcție de opinia personală (dacă situația relatează un caz de egalitate, echitate sau discriminare, după caz).

1. Fiecare copil primește același tip de hrană la prânz. (Egalitate)
 2. Doamna educatoare l-a trimis pe Dănuț să se joace singur deoarece nu a înțeles regulile jocului de grup. (Discriminare)
 3. Toți elevii au acces la aceleași activități extracurriculare. (Egalitate)
 4. O educatoare oferă timp suplimentar unui copil cu dizabilități de învățare pentru a finaliza o fișă de evaluare. (Echitate)
 5. Diana nu a participat la fotografia de grup deoarece nu a venit îmbrăcată în bluză albă. (Discriminare)
 6. Toți copiii participă la o drumeție pe deal. (Egalitate)
 7. Doamna educatoare i-a oferit lui Rareș creioane colorate mai groase față de ale celorlalți colegi. (Echitate)
 8. Toți copiii trebuie să execute același traseu aplicativ în sala de sport. (Egalitate)
 9. Adriana a primit cuburi Lego mai mari decât cele primite de colegii ei. (Echitate)
- Ulterior se precizează unde se încadra situația și se oferă explicații dacă este necesar.

"Echitatea nu este despre a da tuturor același lucru, ci despre a da fiecăruia ceea ce are nevoie pentru a ajunge la un rezultat egal." – Dr. Dan Siegel

Modulul II

Procesul de incluziune în învățământul preșcolar

2.1. Integrare și incluziune în învățământul preșcolar

Integrarea și incluziunea în învățământul preșcolar se referă la două abordări diferite în ceea ce privește educația copiilor, în special a celor cu nevoi speciale.

Integrarea se concentrează pe plasarea copiilor cu nevoi speciale în medii educaționale obișnuite, dar fără a modifica semnificativ structura sau programul educațional. Aceasta înseamnă că, deși copiii cu nevoi speciale sunt prezenți în grădinițe obișnuite, activitățile și învățarea nu sunt adaptate specific nevoilor lor. Scopul este de a le oferi ocazia de a interacționa cu colegii lor, dar acest lucru poate să nu fie întotdeauna eficient în îndeplinirea necesităților educaționale ale fiecărui copil.

Incluziunea, pe de altă parte, presupune adaptarea mediului educațional și a metodologiilor pentru a răspunde nevoilor tuturor copiilor, inclusiv celor cu dizabilități sau dificultăți de învățare. Aceasta implică o abordare holistică, în care se promovează diversitatea și se creează un mediu în care fiecare copil se simte valoros și este sprijinit să își maximizeze potențialul. Incluziunea înseamnă colaborare între educatori, părinți și specialiști pentru a dezvolta strategii personalizate și a asigura accesibilitatea la resursele educaționale.

Ambele concepte sunt importante în dezvoltarea educațională a copiilor, dar incluziunea a fost recunoscută ca fiind mai benefică, deoarece oferă un cadru care sprijină participarea activă a tuturor copiilor în procesul de învățare, promovând astfel egalitatea și acceptarea diversității.

Diferențe cheie între integrare și incluziune în educația preșcolară:

a. Abordarea pedagogică:

În integrare, activitățile sunt de obicei desfășurate într-un mod standardizat, iar copiii cu nevoi speciale pot să nu beneficieze de suport personalizat. Astfel, este posibil ca nevoile lor să nu fie complet satisfăcute.

În incluziune, profesorii folosesc metode diferențiate și personalizate pentru a se asigura că fiecare copil are acces la învățare în funcție de nevoile sale specifice, promovând un mediu – suport.

b. Socializarea:

Integrarea oferă oportunități de socializare, dar poate să nu asigure în totalitate o interacțiune semnificativă între toți copiii, deoarece copiii cu nevoi speciale s-ar putea să nu fie în măsură să participe complet la toate activitățile.

Incluziunea favorizează interacțiunile sociale prin crearea unui mediu în care toți copiii sunt încurajați să colaboreze și să se sprijine unii pe alții, dezvoltându-și astfel abilitățile sociale și emoționale.

c. Colaborarea:

În contextul integrării, colaborarea între educatori și specialiști poate fi limitată la anumite momente sau activități, fiind mai puțin sistematică.

Incluziunea presupune o colaborare constantă între educatori, părinți și specialiști, pentru a dezvolta strategii și resurse care să sprijine învățarea și dezvoltarea tuturor copiilor.

d. Obiectivele:

Obiectivul integrării este acela de a oferi copiilor cu nevoi speciale o oportunitate de a fi parte dintr-un mediu educațional obișnuit, dar fără a se adapta pe deplin nevoilor lor.

2.2. Impactul educației incluzive în învățământul preșcolar

Educația incluzivă are un impact semnificativ asupra dezvoltării sociale a tuturor copiilor, oferind numeroase beneficii care contribuie la formarea unor relații sănătoase și la dezvoltarea abilităților sociale.

Influențe pozitive asupra dezvoltării sociale:

1. Prin interacțiunea zilnică cu colegii care au diverse abilități și nevoi, copiii învață să fie mai toleranți. Ei încep să înțeleagă și să aprecieze diferențele, dezvoltând empatie față de cei care au dificultăți.

2. Într-un mediu incluziv, copiii sunt încurajați să comunice și să colaboreze, atât cu colegii lor sănătoși, cât și cu cei cu nevoi speciale. Aceasta le dezvoltă abilitățile de comunicare și îi ajută să se exprime mai bine în diverse situații sociale.

3. Educația incluzivă promovează muncă în echipă și activități de grup, oferind copiilor oportunitatea de a lucra împreună pentru a rezolva probleme. Acest tip de colaborare este esențial pentru dezvoltarea abilităților sociale și a spiritului de echipă.

4. Copiii care sunt expuși unor colegi cu diverse abilități pot învăța din modalitățile de a face față provocărilor, dezvoltând astfel strategii de adaptare și sprijin reciproc. Aceasta le arată cum să colaboreze și să se ajute unii pe alții.

5. Educația incluzivă contribuie la reducerea stereotipurilor și prejudecăților prin educarea copiilor despre diversitate. Astfel, copiii învață să folosească limbajul pozitiv și să-și schimbe percepțiile despre persoanele cu dizabilități sau nevoi speciale.

6. Atunci când toți copiii se simt incluși și acceptați într-un mediu educațional, se dezvoltă un sentiment de apartenență care poate întări stima de sine. Aceasta este esențială pentru dezvoltarea lor socială și emoțională.

7. Educația incluzivă oferă copiilor șansa de a interacționa cu un grup diversificat, ceea ce le îmbogățește experiențele sociale și îi ajută să își dezvolte rețele sociale variate.

Obiectivul incluziunii este de a se asigura că toți copiii beneficiază de o educație echitabilă, diversificată și accesibilă, promovând astfel echitatea, acceptarea și respectul față de diversitate. Aceste diferențe subliniază importanța unei abordări incluzive în educația preșcolară, care nu doar că îmbunătățește experiența educațională a copiilor cu nevoi speciale, dar și a celor tipici, contribuind la construirea unei comunități mai diverse, mai empatică și mai tolerante.

Considerați că ați reușit să asigurați un mediu incluziv sau doar integrant în sala dumneavoastră de grupă?

Dacă DA, enumerați cele mai importante elemente care v-au asigurat succesul!

Dacă NU, specificați care au fost principalele bariere identificate! – 20 min

2.3. Strategii de creare a unui mediu sigur și incluziv în sala de grupă

Crearea unui mediu educațional sigur și incluziv la grădiniță este esențială pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor. Un astfel de mediu nu doar că încurajează învățarea, dar și sprijină dezvoltarea socială și emoțională a tuturor copiilor.

Strategii:

1. Promovarea respectului și empatiei. Educația despre valori precum respectul, empatia și toleranța ar trebui să fie integrată în activitățile zilnice. Activitățile de grup care încurajează cooperarea și schimburile de opinii pot ajuta copiii să dezvolte aceste abilități.

2. Crearea unui spațiu fizic primitor. Amenajarea unei săli de clasă luminoase și atractive, cu centre de interes dedicate diverselor activități (alfabetizare, joc, artă, etc), poate contribui la un climate pozitiv. Este important ca sălile să fie accesibile pentru toți copiii, inclusiv pentru cei cu dizabilități.

3. Flexibilitatea în abordarea învățării. Identificarea diferitelor stiluri de învățare, adaptarea activităților pentru a se potrivi nevoilor individuale ale copiilor și utilizarea metodelor variate de predare (vizuale, auditive, kinestezice) ajută la implicarea tuturor preșcolarilor.

4. Stabilirea unor reguli simple și clare care să promoveze comportamentele dorite. Este important ca aceste reguli să fie comunicate într-un mod pozitiv, astfel încât copiii să înțeleagă așteptările.

5. Crearea unui canal de comunicare eficient între educatori, copii și părinți. Organizarea de întâlniri regulate cu părinții și oferirea feedback-ului despre progresul copiilor contribuie la construirea unei comunități educaționale coezive.

6. Oferirea de suport emoțional copiilor, prin ascultare activă și identificarea nevoilor acestora. Activitățile care dezvoltă inteligența emoțională (exprimarea sentimentelor, gestionarea conflictelor) sunt esențiale.

7. Organizarea de activități care să încurajeze colaborarea între copiii din diverse medii. Jocurile de grup, proiectele comune și activitățile extracurriculare pot întări legăturile de prietenie și înțelegerea reciprocă.

8. Investirea în formarea continuă a profesorilor pentru a-i ajuta să devină mai receptivi la diversitatea culturală și să dezvolte abilități de gestionare a diverselor nevoi ale copiilor.

9. Utilizarea materialelor didactice care reflectă diversitatea culturală a grupului de copii și care sunt relevante pentru experiențele lor. Lectura și jocurile care promovează incluziunea sunt cruciale.

10. Monitorizarea constantă a mediului educațional și adaptarea strategiilor în funcție de feedback-ul primit de la copii și părinți. Aceasta ajută la menținerea unui mediu în care toți copiii se simt în siguranță și incluși.

Prin implementarea acestor strategii, grădinițele pot deveni locuri sigure și incluzive, unde toți copiii se simt acceptați, respectați și stimulați să își dezvolte potențialul maxim.

2.4. Identificarea stilurilor de învățare ale copiilor

Identificarea stilurilor de învățare la grădiniță este esențială pentru a adapta procesul educațional la nevoile fiecărui copil. Stilurile de învățare comune includ stilul vizual, auditiv, kinestezic, social și individual.

1. Stilul vizual

Copiii care învață cel mai bine prin materiale vizuale diverse (imagini, filmulețe, jetoane)

Caracteristici ale copiilor cu stil de învățare vizual

- Preferință pentru imagini. Aceștia pot învăța mai bine prin observație, adesea având o memorie vizuală puternică.

- Atenție la detalii. Acest tip de copil observă detalii și poate să fie preocupat de modul în care arată lucrurile.

- Utilizarea desenului pentru exprimarea ideilor.

- Interes pentru materiale colorate. Copiii cu stil de învățare vizual sunt adesea atrași de culori și pot reține informații mai ușor prin utilizarea unui cod colorat.

Exemple de activități:

- Povești ilustrate

- Folosiți un sistem de coduri de culori pentru a organiza materialele sau pentru a marca diferite concepte, facilitând astfel învățarea și reținerea acestora.

- Desen și pictură. Încurajați copiii să deseneze sau să picteze ceea ce au învățat.
- Postere educaționale. Creați împreună cu copiii postere cu teme precum anotimpuri, forme sau culori, folosind diverse materiale pentru a le face atractive vizual.
- Crearea de diagrame. Ajutați copiii să deseneze o diagramă cu diferite forme geometrice și să le eticheteze.
- Oferiți materiale (acuarele, carioci, decupaje, paiete, sclipici, etc) pentru a crea lucrări de artă care reprezintă teme de învățare.
- Jocuri de memorie cu imagini: Folosiți carduri cu imagini pe care copiii trebuie să le asocieze.
- Vizionarea unor clipuri scurte care explică concepte matematice sau științifice.
- Postere cu informații (lucrare de grup). Creați un poster despre un animal, unde fiecare copil adaugă un desen sugestiv.

2. Stilul auditiv

Acest stil se referă la copiii care învață cel mai bine prin ascultare și discuții.

Caracteristici ale copiilor cu stil de învățare auditiv

- Receptivitate la sunete. Acești copii pot reține informațiile mai bine atunci când le aud, mai degrabă decât dacă le văd scrise sau ilustrate.
- Adesea, au abilități de comunicare bine dezvoltate și le place să participe la discuții.
- Preferința pentru explicații verbale. Ei preferă să învețe prin explicații din partea educatorului sau a colegilor.
- Memorare prin repetare. Acest stil de învățare tinde să se bazeze pe repetarea informațiilor auditive pentru a le reține.

Exemple de activități:

- Poezii și cântece: Folosiți rime și cântece pentru a învăța concepte. De exemplu, cântați un cântec despre numere sau litere.
- Cărți interactive, cu sunete
- Citiți povești cu intonație variată și discutați despre acestea după lectură.
- Jocuri de rol. Organizați activități în care copiii pot interpreta diverse personaje sau situații.
- Discuții ghidate. Întrebați copiii despre temele discutate recent și încurajați-i să-și împărtășească gândurile.
- Organizați sesiuni de întrebări și răspunsuri despre anumite teme cunoscute de preșcolari.
- Folosiți instrumente muzicale sau obiecte care emit sunete pentru a-i ajuta să învețe despre ritm și muzică.
- Recapitulări auditive. Încurajați copiii să repete informațiile cu voce tare sau să le explice colegilor pentru a consolida învățarea.

- Încurajați copiii să creeze o poveste sau un proiect folosind un recorder audio, unde pot să-și exprime ideile și creațiile.

- Utilizarea noilor tehnologii (Răspundel Istetel creionul vorbitor, dispozitive de redare a unor informații, boxă audio, AI Chatbot)

3. Stilul kinestezic

Acest stil este potrivit pentru copiii care învață cel mai bine prin mișcare și experiențe tactile.

Caracteristici ale copiilor cu stil de învățare kinestezic

- Copiii kinestezici învață cel mai bine prin experiențe directe, acțiuni și manipulări.

- Dorința de a explora. Acest tip de copil tinde să fie curios și să dorească să „atingă” lucrurile pentru a înțelege mai bine.

- Dificultăți în statul pe scaun. Copiii kinestezici pot avea dificultăți în a rămâne concentrați în activități statice sau învățate doar prin teorie.

- Acești copii pot avea abilități motorii bine dezvoltate, fiind adesea buni la sport sau activități manuale.

Exemplu de activități:

- Activități practice cu materiale diverse

- Jocuri de mișcare

- Activități în natură

- Vânătoare de comori

- Dans și mișcare

- Proiecte hands-on. Structurați lecțiile în jurul proiectelor practice care să le permită copiilor să învețe prin experiențe directe.

- Experimente științifice care oferă ocazia copiilor să „manipuleze” lucrurile.

- Jocuri cu mingea, jocuri sportive

- Activități tactile cu materiale de diferite texturi

4. Stilul social

Acest stil se concentrează pe colaborarea cu alții și învățarea prin interacțiune.

Caracteristici ale copiilor cu stil de învățare social:

- Acești copii se simt confortabil lucrând împreună cu colegii și își exprima ideile mai ușor în grupuri.

- Au adesea abilități de comunicare bine dezvoltate și le place să participe activ la discuții.

- Ei pot învăța observând cum acționează și gândesc alții, fiind influențați de interacțiunile sociale.

- Pot arăta empatie și dorința de a înțelege perspectivele altora, ceea ce îi ajută să se integreze bine în grupuri.

Activități:

- Proiecte de grup și activități care necesită colaborare pentru a rezolva o problemă sau a crea un proiect.

- Jocuri și competiții care necesită muncă în echipă

- Discuții în grup despre diverse teme.

- Jocuri de rol

- Proiecte de artă în echipe sau grupuri mici

- Activități ecologice și de voluntariat

5. Stilul individual

Acești copii preferă să învețe singuri și apreciază timpul de reflecție.

Caracteristici ale copiilor cu stil de învățare individual:

- Preferința pentru activități autonome. Copiii se simt mai confortabil învățând pe cont propriu și pot prefera sarcinile care necesită autoorganizare.

- Ei tind să fie introspectivi și pot avea o nevoie mai mare de timp pentru a procesa informațiile.

- Dorința de a controla propriul proces de învățare. Copiii cu acest stil de învățare pot dori să aleagă ce, când și cum învață, având un sentiment de autonomie.

- Abilități de gestionare a timpului: Acest tip de copil poate avea o bună capacitate de a-și gestiona timpul și sarcinile.

Activități:

- Activități de lucru individual

- Încurajați copiii să-și țină un jurnal în care să deseneze despre experiențele lor.

- Oferiți-le copiilor momente de liniște unde pot explora concepte sau teme în mod individual.

- Oferiți un spațiu liniștit unde copilul pot răsfoi cărți de unul singur.

- Planificați momente liniște în care copiii pot reflecta asupra a ceea ce le place sau la ce le este greu.

- Oferiți opțiuni de proiecte, astfel încât fiecare copil să poată alege ce să lucreze

- Utilizarea noilor tehnologii și a softurilor educaționale.

- Permiteți-le să se autoevalueze și să reflecteze asupra propriilor învățări, oferindu-le ocazia de a identifica ce metode funcționează cel mai bine pentru ei.

- Oferiți resurse variate din care poate alege singur ceea ce îi stărnește interesul.

6. Stilul de învățare mixt

Stilul de învățare mixt se referă la o combinație de preferințe de învățare, unde o persoană poate beneficia de mai multe stiluri (vizual, auditiv, kinestezic, social, individual) în funcție de context. Acești copii pot învăța eficient printr-o varietate de metode, adaptându-se ușor la diferite

tipuri de activități și resurse educaționale. Iată câteva caracteristici, strategii și activități pentru a sprijini stilul de învățare mixt:

Caracteristici ale copiilor cu stil de învățare mixt:

- Flexibilitate în învățare. Acești copii pot trece ușor de la o metodă de învățare la alta, apăsând diferite tehnici în funcție de subiect sau mediu.
- Dorința de diversitate. Ei se bucură de varietatea activităților și metodele de predare, având un interes crescut pentru învățare.
- Interes pentru colaborare. De obicei, aceste persoane pot lucra bine atât individual, cât și în grupuri, adaptându-și stilul de învățare la circumstanțe.
- Reacție pozitivă la diferite stiluri. Copiii cu stil mixt pot avea succes prin învățarea vizuală, auditivă, kinestezică sau socială, pe rând, în funcție de nevoile lor.

Strategii pentru sprijinul stilului de învățare mixt

- Activități variate. Propuneți o gamă largă de activități care să includă metode vizuale, auditive, kinestezice și sociale, permițându-le copiilor să experimenteze diferite stiluri.
- Învățare prin proiecte. Oferiți oportunități de lucru pe proiecte care să integreze mai multe stiluri de învățare. De exemplu, un proiect de cercetare care include prezentări, scriere creativă și activități de grup.
- Încurajați copiii să ofere feedback colegilor și să reflecteze asupra propriei învățări, discutând despre ce metode au fost cele mai eficiente pentru ei.
- Teme personalizate. Permiteți-le să aleagă modalitatea prin care doresc să abordeze o temă, oferindu-le opțiunea de a combina stilurile preferate.
- Crearea unui mediu stimulant: Asigurați un mediu de învățare care încurajează explorarea diferitelor stiluri. Utilizați resurse vizuale, materiale audio, activități fizice și oportunități de lucru în grup.
- Proiecte multimedia. Încurajați copiii să creeze un proiect folosind mai multe tipuri de media, cum ar fi un poster (vizual), o prezentare (auditiv) și o demonstrație (kinestezică).
- Învățare colaborativă. Organizați sesiuni de studiu în grup, unde copiii pot discuta și explora diferite subiecte din perspective variate, folosind metodele care le plac.
- Ateliere interactive: Organizați ateliere care combină activități practice, jocuri și discuții. De exemplu, un atelier de gătit în care se discută despre ingrediente (auditiv), se "citesc" rețete (vizual) și se lucrează cu mâinile (kinestezic).
- Concursuri de creație
- Oferiți timp pentru ca elevii să își noteze gândurile despre metoda de învățare care a funcționat cel mai bine pentru ei, ajutându-i să identifice propriile preferințe și stiluri.

- Jocuri de simulare. Organizați jocuri de simulare care necesită atât abilități de lucru în echipă (sociale), cât și activități individuale (independente)

Prin integrarea acestor tipuri de strategii și activități, profesorii pot sprijini copiii cu stil de învățare mixt, facilitând o experiență educațională diversificată și adaptată, care să le permită să învețe în modul în care se simt cel mai confortabil și eficient.

Atelier de lucru -30 min

Se împart participanții în 4-5 grupuri. Fiecare grup va extrage câte un bilețel pe care se află o temă ("Flori de toamnă", "Animale din junglă", "Vehicule", etc) iar membrii vor colabora în proiectarea unui scenariu didactic care oferă cel puțin o posibilitate educațională pentru fiecare dintre stilurile de învățare (vizual, auditiv, kinestezic, social și individual).

2.5. Crearea unui spațiu fizic incluziv la grădiniță

Amenajarea unui mediu fizic incluziv la grădiniță este esențială pentru a asigura accesibilitatea și confortul tuturor copiilor, indiferent de abilitățile lor. Un mediu incluziv sprijină dezvoltarea socială, emoțională și cognitivă a copiilor.

1. Spațiu accesibil

- Asigurați-vă că toate zonele din grădiniță sunt accesibile pentru copiii cu mobilitate redusă. Acest lucru poate include rampe, uși largi și senzații tactile pe podea pentru a ajuta la orientare.
- Utilizați mobilier care poate fi ajustat în funcție de nevoile fiecărui copil, cum ar fi mese reglabile în înălțime sau scaune cu suport ajustabil.

2. Design prietenos

- Folosiți culori calde și prietenoase care să contribuie la un climat pozitiv. Asigurați o iluminare adecvată.
- Amenajați colțuri liniștite pentru copiii care pot fi copleșiți de stimuli. Aceste spații ar trebui să fie dotate cu perne sau facilități pentru relaxare.

3. Zone de activitate diverse

- Amenajarea centrelor de interes
- Asigurați materiale de învățare diverse, inclusiv cărți, jocuri tactile, puzzle-uri și resurse vizuale, adaptate la abilitățile și interesele diferite ale copiilor.

4. Integrarea tehnologiei

- Oferiți acces la tehnologie care poate sprijini învățarea, cum ar fi tablete cu aplicații educaționale sau jocuri interactive care să ajute la dezvoltarea abilităților.
- Utilizați ecrane pentru prezentări și resurse multimedia într-un mod care să fie vizibil și accesibil pentru toți copiii.

5. Implicarea comunității

- Colaborați cu părinți și comunitatea pentru a adapta spațiile de învățare în funcție de nevoile copiilor și pentru a încuraja diversitatea în activități.

- Ascultați părinții în legătură cu nevoile specifice ale copiilor, ajustând mediul fizic în consecință.

6. Activități colaborative

- Amenajați spații care să încurajeze colaborarea și interacțiunea între copii, promovând abilitățile sociale și lucru în echipă.

- Creați zone de joacă care să permită activități fizice de cooperare, precum jocuri și sport

7. Respectarea diversității

- Oferiți materiale care reflectă diversitatea culturală a comunității și care promovează incluziunea și respectul pentru diferite culturi și tradiții.

Prin implementarea acestor sugestii, educatoarele pot contribui la crearea unui mediu fizic incluziv care să sprijine învățarea și dezvoltarea tuturor copiilor, furnizându-le un loc sigur și stimulant în care să evolueze.

2.6. Amenajarea ”Colțului de calmare”

Amenajarea unui colț de calmare la grădiniță este o idee excelentă pentru a oferi copiilor un spațiu unde pot să se relaxeze și să își gestioneze anxietatea sau stresul.

Sugestii pentru a crea un colț de calmare eficient și primitor:

1. Locația și designul

- Alegeți o zonă liniștită, departe de agitația generală a grupei, unde copiii se pot retrage cu ușurință.

- Utilizați culori calmante, cum ar fi albastru deschis, verde pastel sau nuanțe neutre, care pot contribui la relaxare.

2. Mobilier și accesorii

- Adăugați perne sau saltele moi, care să invite la relaxare.
- Dotarea cu un cort mic sau paravan colorat poate crea un mediu drăguț și intim în care copiii se pot retrage.

3. Materiale și resurse

- Cărți și materiale relaxante
- Includeți jucării senzoriale și jucării moi care să ajute la relaxare.
- Puzzle-uri și incastre

4. Activități de calmare

- Obiecte de aromaterapie (sticlute goale de parfum, flori proaspete)
- Oferiți materiale pentru desen sau colorat care să le permită copiilor să își exprime emoțiile prin artă.

5. Reguli și ghiduri

- Stabiliți reguli simple pentru utilizarea colțului de calmare. Încurajați copiii să se retragă acolo atunci când simt nevoia.

- Faceți o demonstrație a modului în care se folosește colțul de calmare, explicând importanța relaxării și a gestionării emoțiilor.

6. Îmbunătățirea confortului

- Asigurați-vă că spațiul este curat și bine întreținut, iar materialele sunt în stare bună.

- Actualizați periodic colțul de calmare cu materiale noi sau activități, ascultând feedback-ul copiilor pentru a vă asigura că rămâne relevant și atractiv.

Prin amenajarea atentă a colțului de calmare, educatoarele pot crea un spațiu valoros pentru copiii care își doresc să se relaxeze, să reflecteze și să-și gestioneze emoțiile într-un mediu sigur și primitor. Această inițiativă va contribui la bunăstarea generală a copiilor și la dezvoltarea lor emoțională sănătoasă.

Atelier de lucru în grupuri mici -20 min

Fiecare grup va primi markere colorate și câte o foaie de flip-chart.

”Redați prin desen colțul de calmare ideal!”

Fiecare membru al grupului va contribui la realizarea sarcinii date.

2.6. Rolul învățării socio-emoționale în colectivele incluzive

În educația timpurie, integrarea învățării socio-emoționale (SEL) joacă un rol esențial în sprijinirea incluziunii. Iată câteva motive pentru care SEL este important în acest context:

1. Dezvoltarea empatiei și a diversității

- Copiii învață să își recunoască și să își înțeleagă emoțiile, dar și pe cele ale colegilor lor.

Acest lucru ajută la dezvoltarea empatiei și la acceptarea diversității.

- O educație socio-emoțională incluzivă ajută la reducerea prejudecăților și stereotipurilor, crescând toleranța și respectul față de colegii cu nevoi diverse.

2. Îmbunătățirea abilităților de comunicare

- SEL încurajează copiii să își exprime sentimentele și să comunice eficient, ceea ce îi ajută să dezvolte relații pozitive cu ceilalți.

- Copiii învață cum să asculte activ și să reacționeze într-un mod adecvat, esențial pentru interacțiunile sociale sănătoase.

3. Sprijin pentru auto-reglare

- Gestionarea emoțiilor. Prin activități și tehnici de calmare, copiii învață să își controleze emoțiile și comportamentele, ceea ce reduce conflictele și comportamentele disruptive.

- Înțelegerea propriilor emoții și dezvoltarea abilităților de auto-reglare contribuie la creșterea încrederii în sine a copiilor.

4. Promovarea incluziunii sociale

- Medii de învățare pozitive. O abordare din punct de vedere socio-emoțional promovează un climat de învățare pozitiv, în care copiii se simt acceptați și siguri, ceea ce este crucial pentru incluziune.

- Prin proiecte și jocuri de grup inspirate de SEL, copiii cu nevoi diverse pot participa activ și pot contribui la grup, renunțând la sentimentul de izolare.

5. Întărirea relațiilor

- Învățarea socio-emoțională ajută copiii să stabilească relații mai strânse cu colegii și educatoarele, ceea ce este esențial pentru a construi o comunitate incluzivă

- Copiii care învață despre emoțiile și nevoile celorlalți sunt mai predispuși să se ajute reciproc, promovând solidaritatea în grup.

6. Dezvoltarea abilităților de rezolvare a problemelor

- Copiii învață să abordeze conflictele prin metode constructive, rezolvând neînțelegerile fără agresiune.

- SEL sprijină dezvoltarea gândirii critice, permițându-le copiilor să analizeze situațiile sociale și să ia decizii mai bune.

Exersăm!

Joc de dezvoltare socială și emoțională "Prefă-te că te simți....." (util pentru copiii cu nevoi speciale)

Materiale necesare: oglindă, cartonașe cu expresii faciale (emoții)

În timpul jocului, denumim emoția corespunzătoare fiecărui cartonaș. Imităm expresia facială și rugăm copilul să facă același lucru, privindu-se în oglindă. Descriem cu voce tare poziția gurii, a sprâncenelor, privirea.

Putem întări fixarea emoției prin integrarea în joc a unei experiențe (ex.: zâmbet, fericire – primirea unui cadou)

După învățarea celor patru emoții de bază (bucurie, tristețe, furie și frică, ne putem juca fără a utiliza cartonașele deoarece copilul deja cunoaște relația dintre emoție și denumirea acesteia.

2.7. Terapia outdoor – un instrument de succes în dezvoltarea socio-emoțională a copiilor cu nevoi speciale

Terapia outdoor se referă la utilizarea mediului natural pentru a sprijini dezvoltarea fizică, emoțională și socială a copiilor, inclusiv a celor cu cerințe educaționale speciale (CES). Această

abordare oferă oportunități unice de învățare și dezvoltare, fiind totodată o alternativă eficientă la intervențiile tradiționale în interior.

1. Beneficiile terapiei outdoor

- Activitățile desfășurate în aer liber, precum alergatul, săritul, escaladarea sau înotul, contribuie la dezvoltarea abilităților motorii.

- Mediul natural oferă stimulare senzorială diversificată (sunete, mirosuri, texturi), care poate ajuta copiii să își dezvolte abilitățile senzoriale.

- Timpul petrecut în natură a fost asociat cu o reducere a stresului și anxietății, îmbunătățind starea de bine a copiilor.

- Activitățile de grup în aer liber promovează interacțiunile sociale și dezvoltarea abilităților de lucru în echipă.

- Natura oferă oportunități pentru explorare și activități creative, cum ar fi construirea de adăposturi sau realizarea de artă cu materiale naturale.

2. Exemple de activități specifice

- Organizarea de plimbări sau drumeții în parc sau în natură, care să permită copiilor să exploreze și să își dezvolte curiozitatea.

- Cultivarea plantelor și îngrijirea unui spațiu verde ajută la dezvoltarea abilităților motorii și promovează responsabilitatea.

- Activitățile recreative care implică jocuri de echipă pot ajuta la dezvoltarea abilităților sociale și la învățarea regulilor de grup.

- Activități precum observația păsărilor, culegerea de frunze sau investigarea insectelor pot contribui la învățarea prin experiență și la îmbunătățirea abilităților cognitive.

- Interacțiunea cu animale sau insecte în medii naturale poate îmbunătăți abilitățile sociale și emoționale, aducând beneficii terapeutice semnificative.

Terapia outdoor reprezintă o abordare valoroasă și eficientă pentru sprijinirea dezvoltării copiilor cu cerințe educaționale speciale. Prin conectarea cu natura, copiii pot experimenta o varietate de beneficii care contribuie la bunăstarea lor generală, dezvoltarea abilităților sociale și emoționale, precum și la învățarea prin explorare și interacțiune. Această metodă poate îmbunătăți nu doar abilitățile individuale, ci și integrarea socială și calitatea vieții copiilor.

„Natura ne învață mai bine decât oricare învățător.” – Leonardo da Vinci

Atelier de lucru – 15 min

Activitate în grupuri mici

Realizați scenariul didactic al unei zile în care toate activitățile de învățare se desfășoară în natură!

Precizați beneficiile aduse de fiecare activitate atât copiilor speciali cât și colegilor sănătoși.

Modulul III

Tehnici de comunicare și învățare pentru copiii cu afecțiuni din sfera TSA și ADHD

3.1. Identificarea semnelor autismului în educația timpurie

Recunoașterea semnelor autismului la un preșcolar poate fi esențială pentru intervenția timpurie și pentru sprijinul adecvat al copilului. Autismul este un spectru, iar simptomele pot varia semnificativ de la un copil la altul. Iată câteva semne și comportamente comune care pot indica autismul la preșcolari:

1. Comunicare

- Dificultăți în comunicarea verbală. Copiii cu autism pot avea întârziere în dezvoltarea limbajului sau pot să nu folosească deloc cuvinte până la o vârstă mai înaintată.

- Limbaj repetitiv. Utilizarea repetată a frazelor sau cuvintelor fără a înțelege contextul acestora.

- Dificultăți în inițierea sau menținerea unei conversații. Pot evita contactul vizual sau pot părea dezinteresați de interacțiunile sociale.

2. Interacțiuni sociale

- Dificultăți în dezvoltarea abilităților sociale. Copiii pot avea probleme în a înțelege și a utiliza reguli sociale, cum ar fi conversația cu un alt copil.

- Reacții limitate la emoțiile altora. Pot să nu răspundă la emoțiile altor persoane, cum ar fi râsul sau plânsul altora, și pot părea indiferenți la starea de spirit a celor din jur.

- Preferința pentru activitățile solitare. Unii copii pot prefera să joace jocuri singuri, evitând jocurile de grup.

3. Comportamente repetitive

- Acțiuni repetitive. Acestea pot include mișcări ritmice ale corpului (de exemplu, legănare), manipularea obiectelor într-un mod repetitiv, etc.

- Interese restrânse. Un interes intens pentru anumite subiecte sau activități, cum ar fi o jucărie sau un anumit tip de vehicul, fără multă diversitate în activități.

4. Reacții senzoriale

- Sensibilitate la stimuli. Copiii cu autism pot fi foarte sensibili la lumini puternice, sunete sau atingeri și pot avea reacții emoționale intense la astfel de stimuli.

- Lipsa sensibilității. În unele cazuri, pot părea să nu reacționeze la durere sau la temperaturi extreme.

5. Întârzierea în dezvoltare

- Pot să aibă dificultăți în coordonarea mișcărilor sau în abilități motorii fine (de exemplu, să folosească corect un creion sau să deschidă o ușă).

- Multe dintre aceste simptome pot include dificultăți în îndeplinirea sarcinilor de zi cu zi legate de învățare.

6. Dificultăți în schimbarea rutinei

- Preferința pentru rutine. Copiii cu autism adesea se simt confortabil cu un program previzibil și pot avea reacții intense atunci când rutina lor este perturbată.

Fiecare copil este unic și poate manifesta simptome diferite. Recunoașterea precoce a acestor semne poate facilita intervenția timpurie, care este esențială pentru dezvoltarea abilităților de comunicare și sociale ale copilului. Dacă aveți îngrijorări cu privire la dezvoltarea unui preșcolar, este important să consultați un *specialist*, cum ar fi un pediatru, neuropsihiatru sau un psiholog, pentru evaluări și recomandări adecvate.

3.2. Metoda ABA (Applied Behavior Analysis - Analiza Comportamental Aplicată)

Metoda ABA (Analiza Comportamental Aplicată) este o abordare bazată pe știință care se concentrează pe îmbunătățirea comportamentelor și abilităților persoanelor, în special a celor cu autism sau alte dificultăți de dezvoltare. Această metodă folosește principii ale condiționării operante pentru a încuraja comportamentele dorite și a le reduce pe cele problematice.

Principii fundamentale

- ABA se bazează pe teoria condiționării operante, considerând comportamentele ca fiind schimbate prin întăriri sau pedepse. Comportamentele care sunt urmate de rezultate favorabile sunt mai susceptibile să fie repetate.

- ABA este adaptată pentru a răspunde nevoilor specifice ale fiecărui individ, luând în considerare abilitățile, interesele și provocările personale.

Evaluarea comportamentală

- Evaluarea funcțională implică observarea și analiza comportamentului pentru a determina cauza și natura acestuia. Evaluarea ajută la înțelegerea factorilor care contribuie la comportamentele problematice și la dezvoltarea unui plan de intervenție.

- Stabilirea unor obiective specifice, măsurabile, realizabile, relevante și temporizate (SMART) pentru a ghida intervențiile.

Monitorizarea și evaluarea

- Monitorizarea progresului se realizează prin colectarea de date asupra comportamentului, care ajută la evaluarea eficienței intervențiilor. Datele pot fi utilizate pentru a ajusta strategiile în funcție de răspunsul individului.

- Evaluarea frecvență a prognozelor și ajustarea intervențiilor pe baza feedback-ului obținut asigură că metoda rămâne eficientă și adaptată la nevoile în permanentă schimbare ale individului.

Colaborarea cu familiile

- ABA încurajează implicarea activă a familiilor în procesul de învățare, oferind instruire și suport pentru a aplica tehnicile și acasă.

- Schimbul de informații și resurse între terapeut, profesor și familie este esențial pentru succesul pe termen lung al intervenției.

Beneficiile metodei ABA

- ABA ajută la dezvoltarea abilităților de comunicare, adaptându-se la stilurile individuale de învățare.

- Oferă oportunități pentru învățarea și practicarea abilităților sociale, care sunt esențiale pentru interacțiunile zilnice.

- ABA poate fi eficientă în reducerea comportamentelor negative sau problematice, oferind alternative constructive.

3.3. Intervenții și tehnici specifice în terapia ABA

Terapia ABA (Analiza Comportamentală Aplicată) utilizează o varietate de tehnici pentru a modifica comportamentele și a sprijini dezvoltarea abilităților la persoanele cu autism și alte dificultăți de dezvoltare.

Întărirea pozitivă

Descriere: Implică oferirea de recompense (laude, puncte, privilegii) după observarea un comportament dorit, pentru a încuraja repetarea acestuia.

Scop: Crește frecvența comportamentului dorit prin asocierea acestuia cu o consecință pozitivă.

Modelarea

Descriere: Tehnica prin care profesorul demonstrează un comportament dorit, iar copilul este încurajat să imite acel comportament.

Scop: Ajută la învățarea prin observație și îmbunătățește abilitățile prin exemplificare.

Învățarea prin pași mici (Shaping)

Descriere: Implică descompunerea unei sarcini complexe în pași mai mici, fiecare fiind întărit pe rând.

Scop: Facilitează învățarea treptată a comportamentelor dorite, reducând frustrările asociate cu sarcinile dificile.

Sisteme de recompensă

Descriere: Crearea unor sisteme structurale de recompensare (de exemplu, tabele de punctaj, buline colorate, jetoane, jucării mici, etc) pentru a motiva individul să își îmbunătățească comportamentul.

Scop: Oferă o motivare vizibilă și clară pentru atingerea obiectivelor.

Intervenții comportamentale directe

Descriere: Acestea includ tehnici specifice de intervenție care abordează comportamentele problematice, cum ar fi evitarea sau ignorarea comportamentului nedorit.

Scop: Reduce frecvența comportamentelor disruptive prin tehnici de desensibilizare sau substituirea comportamentului.

Terapia prin joc

Descriere: Utilizarea jocului pentru a învăța abilități sociale, emoționale sau cognitive.

Scop: Facilitează învățarea într-un mod distractiv și angajant, permițând dezvoltarea abilităților într-un mediu relaxat.

Întrebări și răspunsuri

Descriere: Tehnici de învățare care includ întrebări ghidate pentru a solicita răspunsuri sau comportamente specifice.

Scop: Încurajează gândirea critică și dezvoltarea abilităților de comunicare.

Programare vizuală

Descriere: Utilizarea unor grafice cu imagini sau a pictogramelor pentru a structura sarcinile și activitățile în ordinea în care acestea se vor desfășura zilnic, făcându-le mai ușor de înțeles.

Scop: Oferă un ghid vizual care ajută la clarificarea așteptărilor și la organizarea activităților.

Generalizarea abilităților

Descriere: Încurajarea aplicării abilităților în diferite contexte și situații.

Scop: Ajută la asigurarea că abilitățile învățate pot fi utilizate în diverse medii, nu doar în sesiuni de terapie.

Analiza funcțională

Descriere: Evaluarea comportamentului pentru a identifica factorii care contribuie la acesta, inclusiv antecedentele și consecințele.

Scop: Înțelegerea motivelor din spatele comportamentului pentru a dezvolta intervenții mai eficiente.

Aceste tehnici sunt utilizate în mod flexibil în terapia ABA, adaptându-se la nevoile și stilurile individuale de învățare ale persoanelor. Prin utilizarea acestor metode, ABA oferă un cadru structurat care poate sprijini dezvoltarea abilităților și reducerea comportamentelor problematice, îmbunătățind calitatea vieții indivizilor care beneficiază de această terapie.

3.4. Principiile teoriei comportamentale. Funcțiile comportamentale. Exemple.

Pentru a înțelege terapia ABA, trebuie să cunoaștem anumite aspecte despre comportament. În termeni simpli, comportamentul reprezintă totalitatea acțiunilor organismelor vii. Comportamentul uman implică acțiunile oamenilor.

Comportamentul este învățat, nu înăscut.

Comportamentele pot fi învățate dar și schimbate.

Comportamentele sunt observabile și măsurabile.

Funcțiile comportamentale:

- Obținerea lucrului dorit: stimulare internă, atenție, validare, un obiect, o activitate

- Evitarea sau eliminarea lucrului nedorit: stimulare internă, atenție, validare, un obiect, o activitate

Condițiile învățării. Pregătirea din timp pentru producerea schimbărilor dorite.

B. F. Skinner considera că frecvența unui comportament poate fi crescută sau scăzută folosind consecințele acestuia.

Creșterea frecvenței unui comportament se realizează prin procedura numită întărire sau consolidare.

Consolidare pozitivă (Adaugă ceva) → un cadou, ceva plăcut

Exemplu: primește ceva dulce, o jucărie, timp la TV, ceva ce își dorește.

Consolidare negativă (Elimină ceva) → elimină ceva neplăcut

Exemplu: nu mai este necesar să realizeze o sarcină care nu îi făcea plăcere (ordine în cameră)

Scăderea frecvenței unui comportament nedorit se realizează prin procedura numită pedeapsă.

Consolidare pozitivă (Adaugă ceva) → un cadou, ceva neplăcut

Exemplu: primește ceva ce nu își dorește (bulină tristă, o sarcină care nu îi face plăcere în gospodărie sau în sala de grupă)

Consolidare negativă (Elimină ceva) → elimină ceva plăcut

Exemplu: Nu i se mai oferă desertul, nu mai merge în parc, etc.

Atelier de lucru – 10 min

Găsiți și alte exemple de consolidare pozitivă și negativă atât pentru creșterea frecvenței unor comportamente dorite cât și pentru scăderea frecvenței comportamentelor nedorite!

3.5. Modelul de contingență cu trei termeni în terapia ABA

Modelul celor 3 contingențe în Analiza Comportamentală Aplicată (ABA) se referă la interacțiunea dintre comportament, antecedente și consecințe, care ajută la înțelegerea și modificarea comportamentului. Acest model este esențial pentru identificarea motivelor din spatele comportamentului și pentru implementarea intervențiilor eficiente. Cele trei componente sunt:

1. Antecedentul

Definiție: Reprezintă stimulul sau circumstanțele care precedă comportamentul. Aceasta include toți factorii externi sau interni care pot influența apariția unui comportament.

Exemplu: Dacă un copil primește ceva plăcut (de exemplu, jocul cu o jucărie preferată) după ce a terminat o sarcină, activitatea plăcută devine un antecedent care poate determina dorința de a termina sarcina.

2. Comportamentul

Definiție: Aceasta este acțiunea sau reacția individului ca răspuns la antecedent. Comportamentul poate fi observat, măsurat și evaluat.

Exemplu: Comportamentul ar putea fi „ajutarea la curățenie”, cum ar fi pusul jucăriilor la loc după o sesiune de joacă.

3. Consecința

Definiție: Reprezintă rezultatele sau reacțiile care urmează comportamentului. Consecințele pot influența dacă un comportament se va repeta sau nu în viitor.

Exemplu: Dacă copilul primește laude, jucăria preferată sau atenție pozitivă pentru ajutorul oferit la curățenie, aceasta devine o consecință pozitivă care îl va motiva să repete acel comportament în viitor.

Modelul în acțiune

Aceste trei contingențe funcționează împreună într-un ciclu care determină comportamentul:

- Stimul (Antecedent) → Comportament → Rezultat (Consecință)

Scopuri în terapia ABA

- Identificarea comportamentelor: Înțelegerea modului în care anumite antecedente determină comportamente specifice poate ajuta terapeuții să îmbunătățească intervențiile.

- Construirea intervențiilor: Prin modificarea antecedentelor sau consecințelor, terapeuții pot influența comportamentele dorite și pot reduce comportamentele problematice.

- Generalizarea abilităților: Acest model ajută la dezvoltarea unor strategii care pot fi aplicate în diverse situații, facilitând astfel generalizarea abilităților în contexte diferite.

Modelul celor 3 contingențe în ABA servește ca un instrument esențial pentru înțelegerea comportamentului și pentru dezvoltarea intervențiilor eficiente. Prin analiza antecedentelor,

comportamentului și consecințelor, terapeuții pot dobândi o înțelegere mai profundă a nevoilor fiecărui individ și pot aplica strategii adaptate pentru a sprijini dezvoltarea sănătoasă a abilităților.

Exercițiu – 10 min

Găsiți și alte exemple ale aplicabilității modelului celor trei contingente!

3.6. Metoda PECS (Picture Exchange Communication System)

Metoda PECS (Picture Exchange Communication System) este un sistem de comunicare bazat pe utilizarea imaginilor, dezvoltat inițial pentru a ajuta persoanele cu dificultăți în comunicare, cum ar fi copiii cu autism, ADHD sau alte cerințe educaționale speciale. Scopul principal al metodei este de a învăța copiii să comunice prin schimbul de imagini, facilitând astfel exprimarea dorințelor și nevoilor lor.

Principii de bază

- Comunicare vizuală: PECS se bazează pe utilizarea imaginilor și pictogramelor pentru a facilita comunicarea, oferind o modalitate non-verbală de exprimare.
- Autonomie: Metoda își propune să dezvolte abilitățile de comunicare ale copiilor, încurajându-i să devină mai independenți în exprimarea dorințelor și nevoilor lor.
- Învățare prin schimb: Procesul se desfășoară prin schimbul de imagini, învățând copiii să ofere o imagine pentru a obține ceea ce doresc.

Etapele metodei PECS

Metoda PECS urmărește șase etape de învățare:

Etapa 1: Schimbul de imagini

- Activitate: Copilul învață să schimbe o imagine cu un adult pentru a obține un obiect dorit (de exemplu, o jucărie sau un snack).
- Obiectiv: Învățarea conceptului de schimb și asocierea imaginii cu bunul dorit.

Etapa 2: Consolidarea

- Activitate: După ce copilul a făcut un schimb cu succes, profesorul îi oferă întăriri pozitive (complimente, acces la obiectul dorit).
- Obiectiv: Consolidarea comportamentului prin întăriri pozitive pentru a încuraja utilizarea continuă a imaginilor.

Etapa 3: Înlocuirea imaginilor sau creșterea numărului de imagini

- Activitate: Introducerea a două sau mai multe imagini pentru același obiect (de exemplu, diferite variante de fructe, sandwich-uri).
- Obiectiv: Îmbogățirea vocabularului vizual și încurajarea alegerii.

Etapă 4: Utilizarea imaginilor în context

- Activitate: Elaborarea unor fraze simple (de exemplu, „Vreau...”) utilizând imagini.
- Obiectiv: Îmbinarea imaginii cu cuvintele pentru a forma o comunicare mai complexă.

Etapă 5: Formularea de întrebări

- Activitate: Copilul învață să folosească întrebările pentru a obține informații, folosind imagini.
- Obiectiv: Dezvoltarea abilității de a solicita informații și de a iniția conversații.

Etapă 6: Comunicare funcțională

- Activitate: Copilul devine capabil să utilizeze imaginile pentru a comunica în diverse contexte, nu doar pentru obiecte dorite.
- Obiectiv: Aplicarea abilităților de comunicare în viața de zi cu zi și dezvoltarea interacțiunilor sociale.

Beneficiile metodei PECS

- Creșterea abilităților de comunicare: PECS ajută copiii să își exprime mai bine nevoile și dorințele, îmbunătățind abilitatea lor de a comunica.
- Reducerea frustrării: Învățând o modalitate de a comunica, copiii pot experimenta o reducere a frustrării asociate cu incapacitatea de a exprima ceea ce doresc.
- Îmbunătățirea interacțiunilor sociale: PECS facilitează inițierea și menținerea interacțiunilor sociale, sprijinind dezvoltarea relațiilor cu cei din jur.

Implementarea PECS

- Colaborarea cu specialiști: Implementarea PECS ar trebui să fie supervizată de specialiști (logopezi, terapeuți ocupaționali) care pot oferi suport în utilizarea corectă a metodei.
- Modificarea materialelor: Imaginile pot fi adaptate în funcție de interesele și nevoile specifice ale copilului, asigurându-se astfel relevanța lor.

În concluzie, metoda PECS este o strategie eficientă de comunicare care sprijină copiii cu nevoi speciale să își exprime gândurile și emoțiile prin intermediul imaginilor, contribuind astfel la îmbunătățirea abilităților de comunicare și interacțiune socială.

Implementarea eficientă a metodei PECS (Picture Exchange Communication System) necesită o serie de resurse și materiale specifice pentru a sprijini procesul de învățare. Iată câteva sugestii:

1. Imagini și pictograme

- Imagini clare și colorate: Folosiți imagini simple și clare care reflectă obiecte, acțiuni sau emoții. Acestea pot fi create de către educatori, descărcate din resurse online sau achiziționate din magazine specializate.

- Pictograme personalizate: Creați pictograme personalizate pentru a reflecta interesele și nevoile specifice ale copilului (de exemplu, imagini cu jucăriile preferate, alimentele favorite, activitățile dorite).

2. Planșe de comunicare

- Concepeți planșe sau tablouri de comunicare care conțin imagini. Acestea pot fi utilizate de copii pentru a face alegeri sau a solicita obiecte.

- Folosiți organizatoare cu buzunare sau pungi de plastic pentru a păstra imaginile. Acest lucru face mai ușor pentru copii să acceseze și să selecteze imaginile dorite.

3. Cărți PECS

- Cărți PECS personalizate: Creați o carte personalizată care conține imagini și pictograme utilizate frecvent. Această carte poate fi utilizată pentru a facilita schimbul de imagini în contexte diferite.

4. Carduri de schimb

- Carduri de dimensiuni variate: Pregătiți carduri de schimb de dimensiuni variate pentru a se potrivi nevoilor individuale ale copilului. Cardurile pot fi laminate pentru durabilitate.

- Carduri cu întăriri / consolidări: Includeți carduri care reprezintă întăriri pozitive (de exemplu emoticoane pentru „Bravo!” sau „Felicitări!”) pentru a recompensa utilizarea corectă a schimbului de imagini.

5. Materiale suport

- Laptopuri sau tablete: Utilizați tehnologia pentru a crea aplicații sau programe care facilitează comunicarea PECS, cu funcții interactive.

- Resurse online: Explorați site-uri web care oferă resurse PECS, inclusiv imagini descărcabile, ghiduri pentru utilizare și studii de caz.

6. Training și suport

- Participați la cursuri de formare în metoda PECS pentru a vă familiariza cu procesul de implementare și pentru a obține cele mai bune practici.

- Colaborați cu logopezi sau terapeuți specializați în metodele de comunicare pentru a obține suport și orientare personalizată.

7. Spațiu de lucru dedicat

- Zona de comunicare: Amenajați un spațiu dedicat procesului de comunicare utilizând materiale PECS, asigurându-vă că este un mediu confortabil și accesibil pentru copii.

Prin utilizarea acestor resurse și materiale, educatorii pot implementa eficient metoda PECS, facilitând dezvoltarea abilităților de comunicare și sprijinind copiii cu cerințe educaționale speciale în exprimarea dorințelor și nevoilor lor.

Exersați în perechi implementarea metodei PECS, utilizând imaginile puse la dispoziție – 15 min

3.7. Metoda Makaton

Metoda Makaton este un sistem de comunicare care combină limbajul vorbit cu semne și simboluri vizuale pentru a sprijini comunicarea eficientă a persoanelor cu dificultăți de comunicare, inclusiv copiii cu cerințe educaționale speciale. Aceasta a fost dezvoltată în Marea Britanie în anii 1970 și este utilizată la nivel mondial.

Principii de bază

- Comunicare multimodală: Makaton folosește o combinație de limbaj vorbit, semne și pictograme pentru a ajuta oamenii să comunice, facilitând astfel exprimarea gândurilor și nevoilor.
- Adaptabilitate: Metoda poate fi utilizată cu persoane de toate vârstele și cu diverse tipuri de nevoi de comunicare, făcând-o versatilă pentru diferite contexte educaționale și terapeutice.
- Îmbunătățirea înțelegerii: Folosind semne și imagini, Makaton ajută la creșterea înțelegerii și la facilitarea comunicării, reducând frustrările legate de dificultățile de exprimare.

Componentele metodei Makaton

- Semne: Makaton utilizează semne specifice care sunt adesea asociate cu cuvinte sau fraze. Aceste semne sunt simple și ușor de învățat, fiind proiectate pentru a fi vizibile și intuitive.
- Simboluri vizuale: Acestea sunt imagini sau pictograme care însoțesc limbajul vorbit și semnele, oferind un suport vizual care ajută la întărirea mesajelor comunicate.
- Limbajul vorbit: Vorbirea este folosită în paralel cu semnele și simbolurile, facilitând astfel învățarea limbajului verbal.

Etapele implementării Makaton

- Învățarea semnelor: Începeți prin a învăța câteva semne esențiale care sunt cel mai utilizate în comunicarea zilnică (de exemplu, „vreau”, „apă”, „mâncare”).
- Integrarea simbolurilor: După ce copilul a învățat semnele de bază, introduceți simboluri vizuale care corelează cu aceste semne pentru a sprijini comunicarea.
- Practicarea consecventă: Utilizați semnele și simbolurile în conversații zilnice și în activități pentru a întări învățarea și pentru a sprijini comunicarea în contexte variate.
- Implicarea comunității: Implicați familia și persoanele din jur pentru a folosi metoda Makaton, asigurând astfel un mediu propice pentru învățare și comunicare.

Beneficiile metodei Makaton

- Îmbunătățirea abilităților de comunicare: Makaton facilitează exprimarea dorințelor și nevoilor, îmbunătățind astfel abilitățile de comunicare ale persoanelor cu dificultăți.
- Reducerea frustrării: Oferind o modalitate alternativă de comunicare, metoda contribuie la reducerea frustrării asociate cu incapacitatea de a se face înțeleș.
- Sprijin pentru dezvoltarea limbajului: Makaton sprijină dezvoltarea limbajului verbal, încurajând utilizarea cuvintelor în combinație cu semnele și simbolurile.

Resurse și materiale

- Ghiduri și materiale de formare: Există diverse resurse disponibile, inclusiv manuale, cărți și materiale vizuale pentru profesioniști, părinți și îngrijitori care doresc să implementeze metoda Makaton.
- Formare și cursuri: Multe organizații oferă cursuri de formare pentru a ajuta educatorii și terapeuții să devină familiarizați cu metoda și cu utilizarea corectă a semnelor și simbolurilor Makaton.

Metoda Makaton este un sistem eficient de comunicare care combină semne, simboluri și limbajul vorbit pentru a sprijini persoanele cu dificultăți de comunicare, facilitându-le exprimarea gândurilor și nevoilor într-un mod accesibil și intuitiv.

3.8. Asemănări și deosebiri între metoda PECS și metoda Makaton

Atât metoda PECS (Picture Exchange Communication System), cât și metoda Makaton sunt strategii de comunicare utilizate pentru a sprijini persoanele cu dificultăți de comunicare, dar există diferențe esențiale între cele două.

1. Tipul de comunicare

PECS:

- Se concentrează pe utilizarea imaginilor și pictogramelor pentru a facilita comunicarea. Utilizatorii trebuie să schimbe o imagine pentru a obține un obiect sau a exprima o dorință.
- Învățarea începe cu schimburi fizice de imagini, iar progresia ulterioară include formularea de propoziții simple folosind imagini.

Makaton:

- Folosește o combinație de semne manuale, limbaj vorbit și simboluri vizuale. Comunicarea se face prin semne care însoțesc vorbirea, facilitând astfel înțelegerea.
- Se concentrează pe integrarea semnelor cu limbajul verbal, promovând utilizarea ambelor modalități simultan.

2. Abordarea învățării

PECS:

- Sistemul PECS se bazează pe operaționalizarea comunicării prin schimb. Utilizatorii sunt învățați să interacționeze cu mediul prin schimburi fizice specifice.

- Progresia în PECS implică etape clar definite de învățare, de la schimburi simple până la utilizarea propozițiilor complete.

Makaton:

- Makaton se bazează pe învățarea semnelor și integrării acestora în comunicarea verbală. Utilizatorii învață semnele și simbolurile pentru a sprijini limbajul vorbit.

- Modificarea semnelor este mai flexibilă, permițând utilizatorilor să folosească diferite semne în funcție de desfășurarea conversațiilor.

3. Materiale utilizate

PECS:

- Folosește carduri sau imagini care reprezintă obiecte, acțiuni sau emoții. Aceste imagini sunt utilizate pentru a facilita comunicarea prin schimb.

- PECS necesită un set de materiale de pictograme adaptate nevoilor individuale ale utilizatorului.

Makaton:

- Se bazează pe un set de semne standardizate și simboluri vizuale. Semnele sunt simple și ușor de învățat, fiind utilizate împreună cu limbajul vorbit.

- Makaton are disponibile resurse diverse și cărți cu semne și simboluri ce pot fi folosite de către educatori și familii.

4. Scopul și stilul de comunicare

PECS:

- Scopul principal este de a învăța utilizatorii să comunice prin schimbul de picturi, având un impact direct asupra dorințelor și nevoilor imediate.

- Este mai structurat, cu un accent pe solicitare și reacție.

Makaton:

- Makaton vizează dezvoltarea comunicării în moduri variate, sprijinind exprimarea emoțiilor, interacțiunea socială și formarea de propoziții.

- Este mai integrat în conversațiile zilnice, permițând un stil de comunicare fluid.

În concluzie, metoda PECS este axată pe utilizarea imaginilor pentru schimburi de comunicare, în timp ce metoda Makaton combină limbajul vorbit cu semne și simboluri pentru a sprijini comunicarea verbală. Alegerea între cele două metode depinde de nevoile individuale ale

utilizatorilor și de contextul în care sunt aplicate. Ambele metode sunt valoroase și pot fi utilizate complementare, în funcție de obiectivele de comunicare și de sprijinul necesar.

3.9. Metoda TEACCH

Metoda TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Communication-Handicapped Children) este o abordare educațională și terapeutică destinată în special copiilor și adulților cu autism și alte dificultăți de comunicare. Această metodă a fost dezvoltată în anii 1970 în Carolina de Nord, SUA, și se bazează pe înțelegerea și respectarea nevoilor individuale ale fiecărui individ, sprijinind dezvoltarea abilităților de învățare și de comunicare. Iată o prezentare detaliată a metodei TEACCH:

1. Principii fundamentale

- Personalizare: TEACCH subliniază importanța adaptării programelor educaționale la nevoile individuale ale fiecărui copil, luând în considerare stilul de învățare, interesele și nivelul de dezvoltare.

- Structură: Crearea unui mediu de învățare structurat, previzibil și organizat. Aceasta include utilizarea programelor vizuale și a rutinelor pentru a ajuta copiii să se simtă mai confortabil și să înțeleagă mai bine așteptările.

- Comunicare: Promovarea abilităților de comunicare prin metode adaptate nevoilor fiecărui copil. Acest lucru poate include utilizarea limbajului verbal, a semnelor, a pictogramelor sau a altor metode de comunicare augmentativă.

2. Componenta educațională

- Curriculum adaptat: Curriculumul este conceput astfel încât să răspundă nevoilor specifice ale fiecărui copil, punând accent pe învățarea prin experiențe practice și activități de integrare.

- Utilizarea suporturilor vizuale: Multe dintre metodele de predare TEACCH se bazează pe suporturi vizuale, cum ar fi pictograme, grafice și tablouri de comunicare, pentru a ajuta la clarificarea instrucțiunilor și a așteptărilor.

3. Tehnici de intervenție

- Programare vizuală: Utilizarea programelor vizuale care pot include orare zilnice, sarcini de lucru și organizații de activități pe tablouri pentru a oferi un ghid structurat și clar al zilei.
- Învățare prin observație: Promovarea abilităților sociale prin activități de grup, stimulând interacțiunile pozitive și sprijinind dezvoltarea abilităților de comunicare.
- Intervenție individualizată: Fiecare copil beneficiază de un program adaptat la nevoile lor, ceea ce poate include sesiuni individuale cu terapeuți sau educatori specializați.

4. Beneficiile metodei TEACCH

- Îmbunătățirea abilităților de învățare: Structura și suportul vizual ajută copiii să înțeleagă mai bine sarcinile și să dezvolte abilități de auto-reglare.
- Sprijin pentru dezvoltarea abilităților sociale: Activitățile de grup și abordările structurate pot ajuta copiii să dezvolte interacțiuni sociale pozitive și să îmbunătățească abilitățile de comunicare.
- Reducerea anxietății: Prin crearea unui mediu previzibil și organizat, copiii pot experimenta o reducere a anxietății și a stresului asociat cu incertitudinea.

5. Implementarea TEACCH

- Implementarea metodei TEACCH implică colaborarea între educatori, terapeuți și familii pentru a elabora și adapta programele educaționale la nevoile individuale ale copiilor.
- Educația și formarea personalului educațional sunt esențiale pentru o bună implementare a metodei TEACCH, asigurându-se astfel că aceștia sunt familiarizați cu tehnicile și strategiile adecvate.

În concluzie, metoda TEACCH este o abordare cuprinzătoare și structurată care sprijină învățarea și dezvoltarea abilităților de comunicare pentru persoanele cu autism și alte dificultăți de comunicare. Prin oferirea unui mediu organizat și adaptat, TEACCH ajută la îmbunătățirea calității vieții și a integrării sociale a indivizilor cu nevoi speciale.

Exemple de activități folosind metoda TEACCH:

1. Crearea unui program vizual

Folosiți un panou sau un tabloul vizual pentru a ilustra programul zilnic al copilului. Includeți imagini sau pictograme care reprezintă fiecare activitate (de exemplu, timpul pentru a mânca, jocul, cititul).

Scop: Ajută copilul să înțeleagă rutina zilnică, reducând anxietatea și oferind o structură clară.

2. Utilizarea suporturilor vizuale pentru predare

Folosiți pictograme sau grafice pentru a explica o activitate sau o sarcină. De exemplu, pentru o activitate de îmbrăcăminte, creați un grafic care arată pașii (alege hainele, îmbracă-te, verifică-mă).

Scop: Facilitează înțelegerea și executarea sarcinilor prin clarificarea așteptărilor și pașilor de urmat.

3. Activități de învățare prin jocuri structurate

Organizați jocuri care implică reguli clare și structuri repetitive, cum ar fi jocuri de rol sau puzzle-uri. De exemplu, utilizarea figurinele pentru a merge într-o „călătorie” și a explora diferite medii (de exemplu, la mare, în pădure).

Scop: Încurajează abilitățile sociale, comunicarea și jocul simbolic într-un mediu structurat.

4. Terapia prin activități creative

Oferiți materiale pentru activități precum desenul, pictura sau modelarea cu plastilină. Structurați activitatea prin pași, de exemplu: „1. Alegeți o culoare, 2. Desenați un cerc, 3. Completați cu detalii”.

Scop: Sprijină dezvoltarea abilităților motorii fine și stimulează exprimarea creativă.

5. Exerciții de lucru în echipă

Organizați activități de grup, cum ar fi construirea unei structuri cu blocuri sau participarea la o activitate de grădinarit. Folosiți pictograme pentru a desemna rolurile fiecărui copil (de exemplu, „constructor”, „observator”).

Scop: Îmbunătățește abilitățile de interacțiune socială și învățarea cooperativă.

6. Sesiuni de dezbateri și comunicare

Facilitați discuții despre teme specifice folosind imagini și carduri de discuție. De exemplu, discutați despre animale folosind cartea cu imagini pentru a stimula conversația.

Scop: Sprijină dezvoltarea abilităților de comunicare și exprimare a gândurilor.

7. Activități de auto-îngrijire

Utilizați un grafic vizual pentru a învăța copilul despre igienă personală (de exemplu, periajul dinților). Fiecare pas poate fi reprezentat printr-o imagine, iar copilul poate bifa activitățile realizate.

- Scop: Încurajează independența și abilitățile de auto-îngrijire printr-un ghid vizual clar.

8. Stimularea abilităților sociale prin jocuri

Organizați jocuri de rol în care copiii pot exersa abilități sociale precum salutul, cererea ajutoarelor sau împărtășirea jucăriilor. Folosiți scenarii ușor de înțeles și ilustrați-le cu ajutorul suporturilor vizuale.

Scop: Ajută copiii să învețe să interacționeze în mod adecvat cu ceilalți.

Exercițiu – 15 min

Utilizând exemplele de mai sus, detaliați o activitate care se va desfășura implementând metoda TEACCH

Reflectați!

Care dintre terapiile și metodele prezentate considerați că ar fi cea / cele mai potrivite în pentru a sprijini procesul de incluziune în colectivul de copii pe care îl coordonați?